

היום נלמד בעזרת ה':

כתובת דף פו

(המשך מעמוד קודם)

קריבתייה דרב נחמן: קרובתו של רב נחמן מכרה את הכתובה שלה בעבור 'טובת הנאה' כלומר בסכום מועט (משום שהקונה חושש שמא היא תמות בחיי בעלה ואז היא לא תקבל כתובה והוא יפסיד את כספו). לאחר מכן היא התגרשה (ולא הספיקה לגבות את הכתובה) ומתה. באו הקונים ואמרו לבת שלא תלך ותגבה את הכתובה של האימא מהאבא, אלא הם יגבו אותה ממנו.

אמר רב נחמן: האם אין מישוהו שיתן עיצה לבת למחול לאביה על החוב של הכתובה (שירשה מאימה), ובכך לסלק את הקונים (כפי שלמדנו למעלה שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל), ולאחר שימות האב היא תירש את הכסף של הכתובה.

דברי רבי נחמן הגיעו לאוזניה של הבת וכך היא עשתה. אמר רב נחמן עשיתי את עצמי כ'עורכי הדיינים' (במשנה באבות נאמר 'אל תעש עצמך כעורכי הדיינים' העוזרים לנידון בבית דין לצאת זכאי בדינו שלא על פי ההלכה) משום שהוא עזר לקרובתו למצוא קומבינה איך להפסיד לצד השני.

הגמרא מבארת שבאמת מותר לקרוב משפחה לעזור לקרובו גם על חשבון הצד השני, אבל רב נחמן שהוא אדם חשוב לא היה לו לעשות כן כדי שלא ילמדו ממנו אנשים אחרים לעשות כן גם לאנשים שאינם קרובי משפחתם. [עיין תוס' שרב נחמן התכוין שקרובתו תשלם לקונים את הכסף ששילמו בעד הכתובה, שהרי גם לקרוב משפחה אסור לעזור כשהדבר מהזיק לצד השני].

ואי פיקח הוא מקרקש ליה בזווי: אם הקונה את השטר חוב פיקח, שילך ללווה (לפני שהוא יעשה קנוניה עם המלווה שימחל לו על החוב) ויתן לו כסף, בכדי שיכתוב לו הלווה שטר חדש על הסכום של ההלוואה שהוא קנה מהמלווה, דהיינו שהשטר החדש

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

יהיה שטר חוב בין הלווה לקונה, ואת השטר הראשון יקרע הקונה, ועכשיו הקונה ירויח שהמלוה כבר לא יוכל למחול על החוב.

הגמרא דנה האם המוכר שטר חוב לחבירו ומחלו, חייב לשלם לקונה את הכסף שהזיק אותו על ידי המחילה:

מאן דדאין דינא דגרמי: 'גרמי' הוא היזק בגרמא. המוחל על החוב מזיק את הקונה לא באופן ישיר, אלא פעולת המחילה גורמת שלא יוכל יותר לגבות את השטר ובכך הוא מפסיד את כספו. נחלקו התנאים במסכת בבא קמא האם דנים דינא דגרמי וחייבים לשלם על ההיזק או לא.

לדעה שדנים דינא דגרמי המלווה חייב לשלם את ההפדד שגרם לקונה, אבל לדעה שלא דנים דינא דגרמי המלווה לא חייב לשלם כלום, אלא הוא טוען לקונה: מכרתי לך רק את הנייר של השטר בלבד.

הוה עובדא וכפייה רפרפם: היה מעשה כזה ורפרם הכריח את רב אשי הדיין - על ידי שהביא לו ראיות שדנים דינא דגרמי - שיפסוק על המלווה שמחל על החוב לשלם לקונה את כל ההפסד כמו 'כשורא לצלמי' = קורה שקונים אותה לגילוף צורות, שהיא קורה ישרה וחלקה לגמרי, כלומר לשלם לו את הכל באופן מושלם.

*

האי מאן דאיכא עליה כתובת אישה ובעל חוב: אדם שחייב לשלם לאשתו כתובה (בגון שגירשה) וכן חייב להחזיר הלואה למלוה, ויש לו קרקע ויש לו כסף. את הכסף נותנים למלוה, ואת הקרקע לאישה. כי כל אחד מקבל כפי הראוי לו. המלווה הלווה כסף ולכן הוא מקבל כסף, ואילו האישה שסמכה בחתונתה על הקרקע לפרעון כתובתה מקבלת קרקע.

ואי לא איכא אלא חד ארעא: אך במקרה שיש לו רק קרקע אחת שמספיקה לתשלום רק לאחד מהם – נותנים אותה לבעל חוב. הסיבה לכך משום שיש כאן שתי חששות מנוגדות: אם הבעל חוב לא יקבל את כספו יש חשש ש'תנעול דלת בפני הלווין' כשיפסיקו להלות להם, מאידך יש לתת אישה את הכתובה משום 'חינא' כדי שישאו האנשים חן בעיני הנשים ותתרצנה להתחתן להם.

אלא שמכיון ש'יותר משהאיש רוצה לישא האישה רוצה להינשא' אנו לא חוששים לחינא וכן חוששים לנעילת דלת. [רש"י מציין שמדובר דוקא באופן ששתי השטרות נכתבו באותו תאריך, כי אחרת השטר המוקדם קודם].

*

ודאי דאמרינו: האם נכון מה שאמרתם בשם רבא: אדם שבא בעל חוב לתבוע ממנו את כספו ויש לו קרקע, והוא אמר למלוה: תגבה את החוב מהקרקע. אומרים לו ללוה: לך אתה ותמכור את הקרקע ותביא את הכסף? הדבר תמוה משום שהמלוה בעצמו כשנתן את ההלוואה סמך על גביית הקרקע מהלוה, ולא על כסף מזומן.

אמר לו: לא. אמר לו רב פפא: אם כן תאמר לי איך היה גוף המעשה שעליו הורה רבא. אמר לו: היה לוה אחד שהיה לו כסף לשלם את החוב, אך הוא שיקר וטען שהכסף הזה שייך לעובד כוכבים. ולכן בית דין נהגו איתו גם שלא כהוגן וחייבו אותו למכור בעצמו את הקרקע שלו ולתת כסף מזומן למלוה.

*

לדיך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה: דהיינו יש מצוה על הלווה לפרוע את החוב. אך מה הדין אם הלווה אומר אני לא מעוניין לקיים את המצוה, מה יעשה המלוה?

במה דברים אמורים: שבית דין מלקים את העובר עבירה רק ארבעים מלקות? במקרה שהוא עבר על עבירה 'לא תעשה'. אבל אם הוא לא רוצה לקיים 'מצות עשה' מלקין אותו עד שהוא יקיים אותה. ומכיון שזו מצות עשה ילקו את הלווה עד שישלם את הכסף למלוה.

*

הרי זה גיטך: אדם שנתן לאשתו גט ואמר לה שהיא תתגרש בו רק לאחר שלושים יום, והאישה הלכה והניחה את הגט בצידי רשות הרבים (= סמוך לקירות הבתים שאין דרך בני אדם לעבור שם) והוא נשאר שם לאחר שלושים יום. האם היא מגורשת? כלומר האם היא יכולה לזכות בגט במקום כזה?

מדרב ושמואל: למדנו במשנה שאם האב מת והשאיר פירות תלושין, אם הקדים הבעל חוב ותפס אותם זכה בהן. ואמרו על כך רב ושמואל שדוקא כאשר הפירות מונחים ברשות הרבים שאז היורשים לא זכו בהם באופן אוטומטי במיתת האב, מי שהלך

ועשה בהם קנין זכה בהם. וצידי רשות הרבים הרי נחשבים לרה"ר, וממילא האישה לא יכולה לזכות בהם באופן אוטומטי בלי לעשות קנין בגט.

קושיא: אדרבא מגורשת מדרב נחמן: מדברי רב נחמן מוכח שאפשר לזכות בלי לעשות קנין בצידי רשות הרבים? הגמרא דוחה: 'אגם' (= חורשה) שונה 'מצידי רה"ר' שנחשבים יותר לרשות הרבים ולכן לא מועילה בהם זכיה ממילא בלי לעשות קנין.

איכא דאמרי: לפי האיכא דאמרי למסקנת הגמרא צידי רה"ר נחשבים כמו אגם ולא כמו רה"ר.

*

משנה: המושיב את אשתו חנונית: הממנה את אשתו למוכרת בחנות שלו, או שמינה אותה לנהל את העסקים שלו לשכור פועלים ולעשות משא ומתן - לדעת ת"ק יכול בעלה להשביע אותה כל זמן שירצה שלא גנבה כלום מהסחורה. ולדעת רבי אליעזר משביעה אפילו על מה שהיא טווה בפלך או על העיסה שהיא אופה בשבילו (הם מהמלאכות שאישה חייבת לעשות לבעלה) שלא לקחה לעצמה כלום. ובגמרא תתבאר מחלוקתם.

גמרא: על ידי גלגול: מהתורה ישנו דין של 'גלגול שבועה'. אדם שחייב שבועה לחבירו יכול חבירו להוסיף דבר נוסף בשבועה, אפילו שבעיקרון הוא לא היה יכול לחייב אותו להישבע עליו, על ידי גלגול השבועה הוא יכול לחייב אותו להישבע ביחד על שני הדברים. הגמרא מסתפקת האם רבי אליעזר סובר שהבעל משביע את אשתו על פילכה ועיסתה רק ב'גלגול שבועה' אגב השבועה על האפוטרופסות בחנות ובסחורה. או שהוא יכול להשביע אותה עליהם בשבועה בפני עצמה.

הספק הוא: מכיון ששבועת אפוטרופסות היא רק מדרבנן משום שאין לבעל שום 'טענת ברי' (= טענה ברוחה) שהיא גנבה - האם יש לשבועה הזו אפשרות של גלגול שבועה מדרבנן, או שרק בשבועה דאורייתא אפשר לגלגל עליה עוד דבר להישבע עליו.

[לפי הצד שמשביע אותה רק בגלגול - נמצא שהמחלוקת בין ת"ק לרבי אליעזר היא רק על הגלגול שבועה האם מגלגלין בדרבנן או לא].

ת"ש וכו' אי אמרת בשלמא: אם המחלוקת האם משביע אותה על פילכה ועיסתה לכתחילה – מובן מה שאמרו רבנן לרבי אליעזר שאישה לא מסוגלת לגור עם אדם

שכל הזמן משביע אותה על כל דבר. אבל אם המחלוקת היא רק האם יכול להשביעה בגלגול שבועה - מה כל כך אכפת לה להישבע גם על פלכה ועיסתה הרי היא בין כה וכה צריכה להישבע על האפוטורפסות?

דקא דייקת בתראי: אתה כל הזמן בודק אחרי ולא מאמין בי ואינך אוהב אותי.

הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר: כפי שיובא במשנה הבאה הבעל יכול לפטור את אשתו מנדרים ושבועות, שכאשר היא תבוא לגבות את כתובתה היא לא תצטרך לנדור 'יאסרו עלי כל הפירות שבעולם אם לקחתי משהו לעצמי'.

הברייתא מדברת במקרה שהבעל לא פטר אותה. לדעת ת"ק יכול להשביעה רק על החנות והאפוטורפסות, אבל לדעת רבי אליעזר גם אם לא הושיבה חנונית יכול להשביעה על פילכה ועיסתה, כי היא נחשבת אפוטורפסית עליהם. מוכח שלדעת רבי אליעזר נשבעת שלא בגלגול שבועה על פלכה ועיסתה.

*

משנה: כתב לה נדר ושבועה: כאמור, הבעל יכול לפטור את אשתו מנדרים ושבועות שכאשר היא תבוא לגבות כתובתה היא לא תצטרך לנדור 'יאסרו עלי כל הפירות שבעולם אם לקחתי משהו לעצמי'. [אינו צריך דוקא לכתוב לה זאת אלא מספיקה אמירה בעל פה -ריטב"א].

אבל משביע הוא את יורשיה: אם היא נתגרשה ומתה, ובאים יורשיה לגבות את כתובתה, (ולוהם הרי הוא לא כתב שיפטרו משבועה) ולכן הוא יכול להשביע אותם 'שבועת היורשים' שהאישה לא אמרה להם שהיא קבלה כסף וכן שהם לא מצאו במסמכים שלה את שטר כתובתה פרוע.

וכן אם היא מכרה את כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה, הבעל יכול להשביע את 'הבאים ברשותה' בשבועת היורשים.

נדר ושבועה וכו': אבל אם אמר לה נדר ושבועה אין לי עליך **ועל יורשיך** וכו' – אינו יכול להשביע אותם. אבל אם הוא מת, יורשיו (שלא התחייבו לא להשביע) יכולים להשביע את האישה אם היא בחיים, או את יורשיה אם היא מתה, או את הקונים שקנו את כתובתה.

נדר ושבועה וכו': אבל אם אמר לה נדר ושבועה אין לי ולא לירשתי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך וכו' – אינו יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו וכו' לא אותה ולא את יורשיה וכו'.

הלכה מקבר בעלה: אישה שבעלה פטר אותה משבועה ומת, אם לאחר מיתתו הלכה האישה מיד לבית אביה, או שהיא חזרה לבית חמיה אך לא היתה עוד אפוטרופסית על הנכסים שהשאיר בעלה – היורשים לא יכולים להשביע אותה. אבל אם לאחר המיתה היא אפוטרופסית על הנכסים היורשים יכולים להשביע אותה שלא לקחה כלום מהזמן שמת בעלה, אך לא על הזמן שקודם לכן משום שעליו היא פטורה מלהישבע.